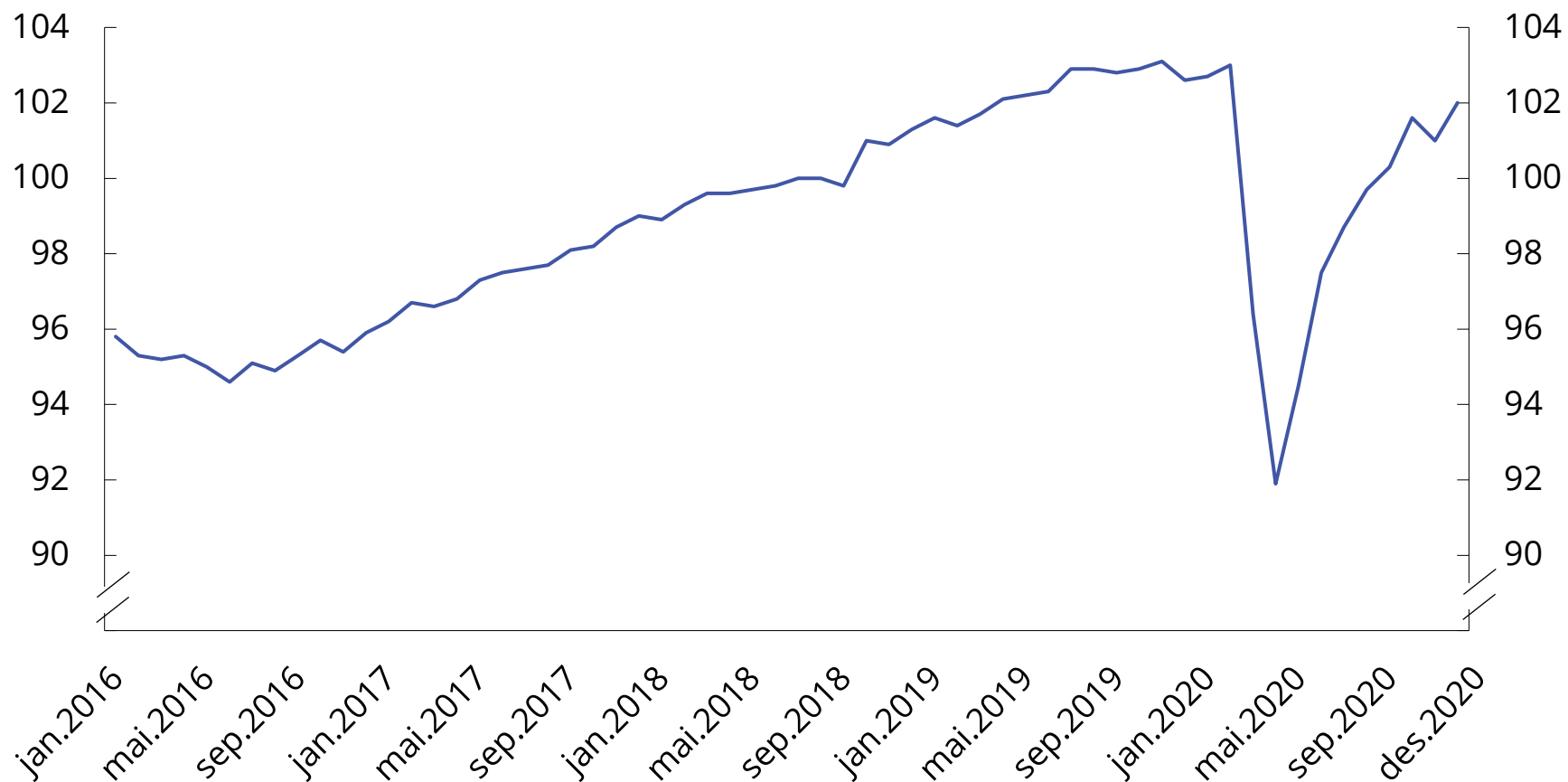

Norge mot 2025

Om grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd etter pandemien

Jon Gunnar Pedersen, utvalgets leder
25. mars 2021

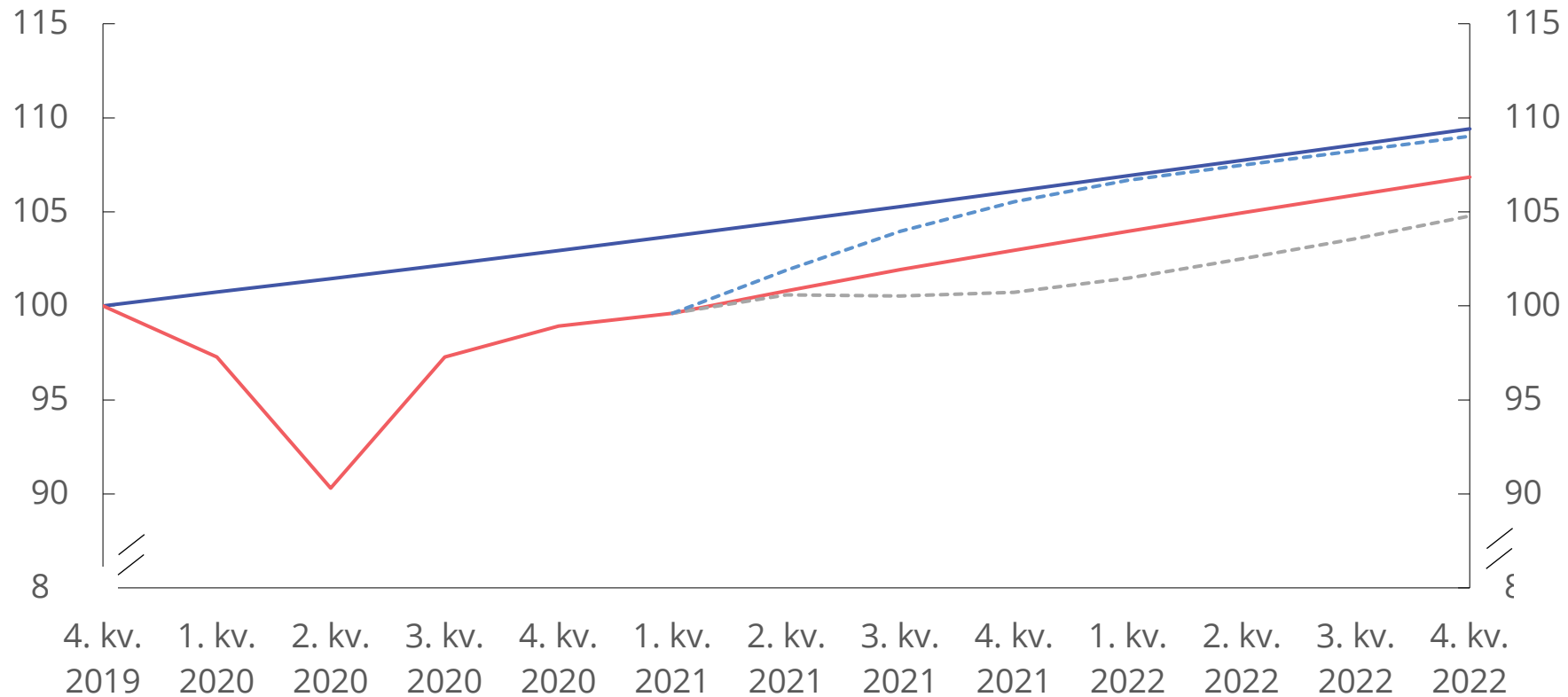
BNP for Fastlands-Norge. Sesongjustert volumindeks 2018 = 100.

Grunnleggende observasjoner

- Det sterkeste tilbakeslaget i verdensøkonomien etter andre verdenskrig
- Pandemien er ikke en økonomisk krise – men den har skapt en
- Langsiktige medisinske, økonomiske og sosiale skadevirkninger
- Betydelig reparasjonsarbeid i bl.a. arbeidsmarked, helsestell og undervisning
- Håndtering og oppryddingsoppgaver med globale fellestrekk
- Dilemma: Smittetrykk vs aktivitet
- Endringer i relasjoner, kommunikasjon og risikoforståelse

Anslått utvikling i BNP i verdensøkonomien før og under pandemien

— Anslag november 2019 — Anslag mars 2021 - - - - Oppsidescenario - - - - Nedsidescenario

Norge 2025 er ikke Norge 2019

- Tre år er lang tid i økonomien
- Store medisinske fremskritt – samtidig fellesinnsats og mangfold
- Muliggjort lange skritt mot fremtiden: Grønn omstilling, kompetanse, digitalisering
- Synliggjort gjensidig avhengighet
- Tydeliggjort strukturelle utfordringer
- Norske ressurser: Tillit, omstillingsevne, kapital og samarbeid

Muligheter og utfordringer

- Sjokket skyldes ikke ubalanser i økonomien – håp om mer kortvarige negative økonomiske effekter
- Fortsatt uforutsigbarhet, spesielt om tidslinjer og internasjonale forhold
- Høyere gjeldsnivå, og trolig en ny, varig global helseutfordring
- Norge har gode forutsetninger for å lykkes økonomisk:
 - Høyt produktivitetsnivå, omstillingsdyktig økonomi, utbredt digitalisering, høyt utdannet befolkning, trepartssamarbeid og seriøst arbeidsliv, offentlige tjenestetilbud og inntektssikring, sterke statsfinanser

Veien fremover

- Stabiliseringspolitikken må legge til rette for stabil etterspørsel etter arbeidskraft og strukturpolitikken må lede til at flere kan jobbe, vil jobbe og får mulighet til å jobbe
- Krisetiltakene lykkes å holde bedrifter flytende og bidro til å begrense antallet oppsigelser. Samtidig hemmer slike ordninger økonomiens virkemåte ettersom de låser ressurser til eksisterende strukturer. Måten tiltakene er innrettet kan føre til at de svekker aktiviteten i økonomien, for eksempel ved at foretak mister insentivene til å erstatte tapte inntekter eller holde arbeidstakere sysselsatt, og til at arbeidstakeres insentiv til å øke kompetanse eller søke seg vekk fra svekkede arbeidsforhold er lavt
- Lange permitteringer kan skape økt ledighet, spesielt hvis man ikke øker egen kompetanse
- Kompensasjonsordningen må ikke bli en varig inntektssikring for privat kapital

Arbeidsmarkedet

- Dype spor i arbeidsmarkedet – krever mobilitet, omstillingsevne og kompetanse
- Kjennetegn ved et godt arbeidsmarked:
 - Høy og stabil økonomisk aktivitet
 - Høy mobilitet og god omstillingsevne
 - Samsvar i kompetanse mellom tilbud og behov
 - Jobbmuligheter for alle
 - Gode insentiver til å tilby arbeidskraft
 - Vektlegge sosial og emosjonell kompetanse

Blant tiltakene:

- Økt satsing på etter- og videreutdanning
- Økt nivå på tiltak og evaluering av disse. Et sterkt Nav som og søker kreativitet og kompetanse hos private og ideelle
- Samarbeid mellom utdanningssektoren og arbeids- og næringslivet; fleksible løsninger tilpasset lokale forhold
- Lønnstilskudd for unge, koblet med mentor på arbeidsplassen
- Økt adgang til å tilegne seg grunnleggende kompetanse i ledighetsperioder

Grønn omstilling

- Inntektstapet skjøvet fremover i tid – ekstrauttak omlag NOK 370 mrd i 20/21
- Økt yrkesaktivitet – i lønnsomme virksomheter som bidrar til å løse budsjettutfordringene
- Effektiv bruk av offentlige midler – også i klimapolitikken
- Klimatiltak kan ikke reduseres til motkonjunkturpolitikk

Blant tiltakene:

- Alle utslipp bør prises og avgiften bør være lik over alle sektorer for å sikre at kuttene skjer der de koster samfunnet minst
- Blant virkemidlene som beskrives: Prising av utslipp, forutsigbare rammevilkår, støtte til forskning, offentlig etterspørsel
- Kritisk til elbil-subsidiene
- Naturavgift på alle naturinngrep
- Veiprisingssystem som priser eksterne kostnader utover klima

Næringspolitikken

- Kapitalutvasking – i noen næringer
- Oppstart og avvikling av bedrifter – behov i begge ender
- Egenkapitalmarkedet:
 - Markedssvikt
 - Endringer i markedet – sterk vekst i kapitalinnhenting over børs; langt flere private aksjonærer
 - Offentlige virkemidler ved innovasjon og nyetablering

Blant tiltakene:

- Kapasitet til å håndtere nye foretak og avvikling – permanent regelverk for restrukturering
- Omlegging av virkemiddelapparatet
- Særlig oppmerksomhet i en periode mot næringer som ble hardt rammer
- Noe statlig investeringsstøtte innrettes slik at staten sikrer en andel av fremtidig avkastning

Skattesystemet

- Legge til rette for best mulig ressurs-utnyttelse, høy sysselsetting og verdiskaping
- Brede grunnlag, lave satser, likebehandle næringer, finansieringsformer og organisasjonsformer
 - Utnytte eksisterende grunnlag bedre
 - Nye og gode skattegrunnlag tas i bruk
 - Samfunnsøkonomisk lønnsomme skattevekslinger
- Nye forhold viktige siden Scheel-utvalget

Behov for skatteutredning:

- Grønn skatteveksling – adferdskorrigerende avgifter eller subsidier fremfor skattesystemet
- Fordeling og ulikhet – effekt av tidligere reformer
- Nasjonalt eierskap - globale, mobile skattegrunnlag (digitalselskapene)
- Yrkesdeltagelse; lav inntektsskatt kan hjelpe
- Felles satser på samme verdiskaping (mva.)
- Grunnrenteskatt (oppdrett, fiske, beliggenhet)
- Arbeidsdeltagelse og aldring
- Verdsettelsesprinsipper i formuesskatten - eiendom
- Inntektssystemet for kommunene – påvirkning på skattegrunnlag; ansvar for hytteboende
- Gründerskap og nyetablering
- Særordninger bør avvikles – uthulinger og tax-free

Digitalisering

- Digitale tjenester synliggjorde omstillingsevne og nye arbeidsmåter
- Arbeidsdagen mer individuelt tilpasset; geografisk kobling mellom bo- og arbeidssted mindre viktig – desentrale arbeidsformer
- Fortsatt behov for at de fleste møter på jobb
- Behov for egenkontroll og IKT-kompetanse for digital utvikling i det offentlige og bedriftene

Blant tiltakene:

- Store investeringer i gårsdagens infrastruktur bør avvente
- Digitalt infrastrukturløft med ambisiøst mål for bredbåndstilgang – lokale 5G-nett
- Digitalt kompetanseløft, i utdanning, arbeidsliv, og knyttet til rekruttering
- Nasjonale plattformer for deling, utvikling, bruk og analyse av data – fremme datadrevet innovasjon i Norge
- Gjennomgå plattformselskapenes virksomhet

Norge mot 2025

Om grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd etter pandemien